

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Daniyel

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

א הימחנ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9191

א (ה) דברי נחמיה בן-חכליה
 ויהי בחדש-כסלו שנת
 עשרים ואני הייתי בשושן
 הבירה: (ג) ויבא חנני אחד
 מאחי הוא ואנשים מיהודה
 ואשאלם על-היהודים הפליטה
 אשר-נשאתו מן-השבי ועל-
 ירושלים: (ג) ויאמרו לי הנשאתים
 אשר נשאתו מן-השבי שם
 במדינה ברעה גדלה ובחרפה
 וקומת ירושלים מפרצת

א (ה) נעשיכמע נחמיה'ס,
 דעס זאָהנעס חכליה'ס.
 עם געשאָה אים מאַנאַט הע
 כסלודעס צוואַנציגסטען יאָה:
 רעס, דאָס איך אין דער רע:
 זידענץ שושן וואַר. (ג) דאָ קאָם
 חנני, איינער פֿאַן מיינען פֿריינד:
 דען, ער טיט אייניגען מאַנ-
 גערן אים יהודה, אונד איך
 פֿראַגטע זיא איבער דיא
 יהודים, דיא גערעטטעטען,
 וועלכע אים דער געפֿאַנגענ-
 שאַפֿט איבריגזינד, אונד בע:
 זאָגערס איבער ירושלים.
 (ג) זיא זאָגטען מיר: דיא איב:
 ריג געבליעבענען, וועלכע
 דאָרט אים לאַנדע אים דער
 געפֿאַנגענשאַפֿט נאָך איבריג
 זינד, זינד אין גראַסעם עלענ-
 דע אונד אין שטאָך, דיא מויער

ושעריה

אום ירושלים איוט נאך אימסער איינגעריסען, אונד
 איה=

ר ש י

א (א) דברי נחמיה וגו'. מנאן ואילך כתב נחמיה ספר זה: שנת עשרים. היא שנת עשרים
 לדריוש המלך שהיא ארבתחשבתא ובמסכת ר"ם מלאנו שנת עשרים שנת עשרים לנ"ג
 מן הכתוב שנת' למטה ויהי בחודש ניסן שנת כ' לארבתחשבתא וגו' ומחדש תשרי היו מונין לחשבון
 השנים ועל כן נאמר כאן ויהי בחודש כסלו שנת כ' וגו' הוא כסלו הנא לאחד תשרי ולמטה
 נאמר ויהי בחודש ניסן שנת כ' וגו' הוא ניסן שנאומה שנה ואיני יכול לפתור ולומר מניסן היו
 מונין לחשבון שנותיהם ואותו מעשה הכתוב למטה שנאמר ויהי בחודש ניסן וגו' היה קודם
 מעשה זה שנאמר ויהי בחודש כסלו שנת כ' וגו' ואין סוקדם ומאחר בהם דבר זה איני יכול
 לפתור ולומר והפרשו' מוכיחות שאף אותו מעשה של פרשה שנייה לא היתה כי אם בשני
 מעשה זה של פרשה זאת ראשונה: (ב) אחד מאחי. אחד מחניני: ואשאלם על היהודים
 וגו'. שאלתי להם על עניין פליעת היהודים אשר נשאתו בירושלם מן השבי של כבל: הפלטה.
 על שם שנללו מגלות כבל: ועל ירושלים. ועל עניין העיר שאלתי אליהם: (ג) ויאמרו לי.
 השיבו לי על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון תחילה על עניין היהודים ואחר כך על עניין
 הקומות והשערים: הנשאתים וגו' שם. אותם היהודים אשר נשאתו שם במדינת ירושלים.
 הם נמונים ברעה גדולה ובחרפה לפי שהאומות בוזים וזוללים אותם: וקומת ירושלים

ב א ו ר

א (א) דברי נחמיה, עיין במנאן לספר דניאל לידודי החכם מהר"ם גאורדין מה שכתב שם
 על ענין ספר נחמיה, וימוסו לספר עזרא. שנת עשרים, לארבתחשבתא, ויען כי
 בימים ההם לא היו מונין בארכות ההן רק למלכי פרס, לכן לא חשב להזכיר הני עשרים למי
 אלה, וסמך על פרשה ב' שם הזכיר את המלך בשמו. (ב) ואשאלם, הנה שאל חלקה
 על כל היהודים הנמלאים בארץ הכבי בדרך כלל, ועל ירושלים בפרט, ע"ד ראו את הארץ
 ואת ירימו (יהישע ב' א'), והמה השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ואמרו כי אותם
 שהם במדינה נשאתו המקומות זולת ירושלים ברעה גדולה, והעיר הקדש עלמה היא בתכלית
 השפלות

וּשְׁעָרֶיהָ נָצִיתוּ בְּאֵשׁ: (ד) וַיְהִי
כְּשָׁמְעֵי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
יִשְׁבְּתִי וְאֶבְכֶּה וְאֶתְאַבְּלָה יָמַיִם
וְאֵהִי צֵם וּמִתְפַּלֵּל לְפָנַי אֱלֹהֵי
הַשָּׁמַיִם: (ה) וַאֲמַר אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הָאֵל הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא שֹׁמֵר הַבְּרִית וְחֹסֵד
לְאֶהֱבָיו וְלִשְׁמָרֵי מִצְוֹתָיו:
(ו) תְּהִי־נָא אֲזַנְךָ קְשֻׁבֶת וְעֵינֶיךָ
פְּתוּחוֹת לִשְׁמֹעַ אֶל־תְּפִלַּת

איהרע טהארע פֿאַם בראנדע
צערשטעהרט. (ד) זאָ נעשאה
עם אלם איך דיזעע וואָרטע
הערטע, דאָ זעטצטע איך מיך
היין אונד וויינטע, טרויערטע
מעהרערע טאָנע, אונד פֿאַ-
סטעטע אונד בעטעטע פֿאַר
דעם גאָטטע דעם היממעלס,
(ה) אונד שפראַך: אַך, עווי-
גער גאָטט דעם היממעלס,
גראָסער אונד פֿורכטבאָרער
גאָטט, דער, בונד אונד גנאָ-
דע דענען בעוואָהרעט, דיא-
איהן ליעבען אונד זיינע גע-
כאַטהע האַלטען! (ו) דאָס
דאָך דיין אָהר אויפֿמערקע,
אונד דייע אַפֿפֿען זיי-
ען, אום דאָ געבעטה דייעם
דיע=

עבדך

ר ש י

מפורלת. וחומת העיר הרי היא פרולה והשערים שופים באש כקדמתן שישראל לא בנו
חומת העיר ושעריה כי אם בנין בית המקדש לבדו: נלחו. כמו נלחמו (ס"א נלחמו כמו נלחו):
(ד) ימים. כמה ימים: (ה) אלא. לשון בקשה ותחנון: (ו) קשבת. כמו קושבת כי כאשר
יאמר

ב א ו ר

השפלות. (ג) נצחו, אם הוא מענין ארפה הוא הנפעל מן ילת או נלת, כי השרשים שעי"ן
הפעל כד"ק והפ"א יו"ד שווים לחסרי פ"א נו"ן כנודע. והרד"ק בשרשים הביא אך ילת,
וחמר כי לית וילת ענין אחד ע"ש; אולם במכלול כתב גם השרש נלת ושמוהו לעיקר (אולם
ילת נאמר אך על הנערה והדלקה חזונידרען), והנה עתה לא שלחו את שערי ירושלים
באש, רק בימי קדם, ולריבין אנו למלכות הססרון ולומר כי הנוונה עוד עתה המה באלו
נלחו באש, או שגם עתה ניכר שהם נלחו באש, ולזה יבוא העבר על נכון. אבל יותר
נראה שהוא מענין חרבה ושמה (וגם זה מענין ארפה, כי המקום הנשרף הוא ליה ושמה)
כמו נלחו מבלי איש עובר (ירמיה ט' י'), ואם הוא בהוראה הזאת כל ידענו שגם
המלה, כי בירמיה (שס) כתב הרד"ק שהוא משרש ילת ובשרשים הביאו לעיקר בשרש נלה,
(והנכון בזה כמו שנכתב ברש"י מוסגר בשם ס"א כי נלחו כמו נלחו ויהי זה מן ההפוכים)
וא"כ שערור, השערים עוד חרבים מפני האש אשר שילחה גם בימי קדם, והבי"ת של באש
היא לשנה, ובא הפעל בעבר כי כבר נפלו והיו לגלים נלים זה ימים כנזירים. (ד) ישבתי
ואבכה, ישבתי לארץ או ישבתי משומם (הראב"ע). (ה) האל הגדול, גם דניאל פתח תפלתו
במלכה הזאת הלכותה מספר תורת משה (דניאל ט' ד'). (ו) קשבת, תאר על משקל עורת
(הראב"ע), וכן כתב הרד"ק בשרשים, ורש"י ז"ל אמר באשר יאמר מאבב אוהב כן יאמר מן
קשב קושב וקושבת, ולדעתו הוא בינוני מהקל ויבוא דגש תמורת נח, אבל אין ראוי פיתחוף
החולם לפתח כ"א לקבץ, ולכן הנוכח כדעת הראב"ע וכן תהינה אוניך קצובות (תהלים ק"ל
ג'). והנה בא אויך נישמד ועיניך חרבים, וכן דניאל (שס י"ח) הטעם אלהי אויך ושמע פקח
עיניך וראה, ואולי לשמוע דבר יספיק אם אין אחת תקשיב, אולם להתבונן על דבר בהשגחה
פרטית

רוענערס צו ערהערען, דאס
 איך געגענווארטני טאג אונד
 נאכט פֿיר דיא קינדער
 ישראל'ס, דיינע דיענער, פֿאָר
 דיר בעטהע, אונד וויא איך
 דיא זינדען דער קינדער
 ישראל'ס בעקעננע, וואָדורך
 וויר אונז אָן דיר פֿערוינדגיט
 האַבען; דען אויך איך אונד
 מיינע פֿאַמיליע האַבען געזיג
 דינט. (ז) וויר האַבען דיר צוואַר
 דאָוואַרט פֿערפֿאַנדעט אונד
 דענאָך דיא געבאָטהע, גע
 ז; טצע אונד ר, טצע ניכט גע
 האַל.

עבדֶּךָ אֲשֶׁר אָנְכִי מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ
 הַיּוֹם יוֹמָם וְלַיְלָה עַל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ וּמִתּוֹדָה עַל־
 חַטָּאוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
 חָטְאוּנוּ לָךְ וְאֲנִי וּבֵית־אָבִי
 חָטְאוּנוּ: (ז) חָבַל חָבַלְנוּ לָךְ
 וְלֹא־שָׁמְרְנוּ אֶת־הַמִּצְוֹת וְאֶת־
 הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר

צוית

ר ש י

יאמר מאהב אהב כן יאמר מן קשב קושל וקושב: (ז) חבול. שם דבר לשון השמחה ומי"ת
 נוקדה בחטף פתח ואיני יכול לפותרו בלשון פעול שאם כן היה לו לנקד מי"ת בקמץ גדול: חבלנו.

ב א ו ר

פרטית מן הראוי להיות שתי עיניו פקוחות. היום, הנכון כדעת החפ"ס רש"ד כי היום
 יאמר לפעמים על הזמן הזה, כלומר לעת כזאת אני מתפלל לפניך תמיד. ואני, הו"ו
 לרבות גם אני ובית אבי חטאנו, ולכן עמס אנכי בפרה. וילידי החכם המתרגם אמר כי
 הו"ו מבחרת (דח חו"ך) והוא באמר לפני זה אשר חטאנו במדברים בעדס, ולא אמר אשר
 חטאו בנסמרים, לכן יפרש כי גם אני וגומר וכן מתורגם. (ז) חבל חבלנו, לדעת כל
 המפרשים רש"י הראש"ע ורד"ק יהי חבל שם ולא מקור וכמו שנחב רש"י שאם יהי מקור היה
 ראוי המי"ת בקמץ גדול, והוא כדעת י"א הביאה הנחיר בהערותיו למכלול שאמר וז"ל: חבל
 משקל פעול או פֿעל לא יסמנו לעולם לפעלים, ותהי הפוונה חבלנו לך חבלה, כלומר
 השמחה כי לא שמרנו וגומר, אולם לדעת הרד"ק שם שאמר שהפ"ס חנקד אם בקמץ או
 באיך ולא יבדיל בין אם המקור יפאך לפעל או לא, הנה לזה יש גם לפרש בענין אחר (כי
 לאמר אנו חבלנו חבלה בה' לא ינעם לאזן שומעת כאשר יבין כל איש אשר לו לב רגש) והוא
 כי חבל הוא מענין לא יחבל רחיס ורנב (לגרים כ"ד ו'), אך שהוא מהפעלים שהם עומדים
 ויוכאים כאשר מלינו רבים, ויהי הענין, אנו מסורים בידך כמשכון אשר לא גאליוו הבעלים
 (וויר זינד דיר חַס פֿפֿחֿנֿד פֿערפֿחֿנֿען) כי לא שמרנו מכותיך ואנו ערבים בזה, ולזה ראוי
 לך לקחת את נפשנו. וילידי החכם המתרגם בהערותיו לפרש הזה אשר וז"ל: לדעתי חבול
 משכון כמו חבל לא ישיב (יחזקאל י"ח י"ב) והפעל ממנו תמיד יולא, והוא על שני דרכים,
 אם המלוה אשר יקח המשכון הוא הפועל, או הועתק (דחז פֿפֿחֿנֿד נעהשען, יך פֿפֿענדען)
 וקשירו עם יחס הפעול בלנד והוא המשכון, אאנס אם הלוה אשר יתן המשכון הוא הפועל
 או הועתק (דחז פֿפֿחֿנֿד חייכלעגען, פֿערפֿפֿענדען) וקשורו בלעדי יחס הפעול גם עם יחס שאליו
 להורות למי נתן, והנה פה כפי הנראה הוא מענין השני, והשם חבול אשר בלדו הוא ביתם
 הפעול בהשטת מלת את אשר יחסר לרוב, כלומר בתחך לבועל הר סיני עשרת הדברים יתנו
 לך הנתחמו נעשה ונשמע לערבנו, וככל זאת לא שמרנו וגומר, כן נראה לי לפי השך הבחיבים
 וראוי להעתיק לפי זה (וויר חֶבֶען דיר חייין פֿפֿחֿנֿד פֿערפֿענדעט), אך במרגומי במרמי הלשון היותר
 נאות

האלטען, דיא דוא דיינעס דייע-
 נער משה פֿער אַרדנעט
 האַסט; (ח) נעדענקע אַכער
 דאָר דעס וואָרטעס, דאָז דוא
 דיינעס דיענער משה פֿעהר היי-
 סען האַסט, אינדעם דוא
 שפראַכסט: „איהר ווערדעט
 אייך פֿערגעהען, אונד איך
 ווערדע אייך אינטער דיא
 פֿאַלקער צערשטרייען; (ט) זאָ
 באַלד איהר אַכער צו מיר צו-
 ריקקעהרעט, מיינע געבאָטע
 בעאַכטעט, אונד זיא
 אויסאיכט, ווען אייערער פֿער-
 שטאַסענען, אויך ביז אַנס
 ענדע דעס היממעלס וואָרען,
 זאָ ווילל איך זיא פֿאָן דאַננען
 זאַממעלן. אונד נאָך איינעם
 אַרטע בריינגען, דען איך ער-
 וואָהלט, מיינען נאַמען דאָ-
 זעלכסט וואָהנען צו לאַססען.
 (י) אויך זינד עס יא, דיינע
 דיענער אונד דייין פֿאַלק, דאָז
 דוא דורך דיינע גראָסע
 קראַפֿט, אונד דורך דיינע
 מאַכטיגע האַנד ערלעוט האַסט. (יא) אַך, עוויגער, דאַס דאָך דייין אָהר אויפֿמער-
 קע, אויף דאָז געכעטע דיינעס דיענערס, אונד אויף דאָז געבעטע דיינער (זיבריגען) דייע-
 נער, דיא עס ווינשען, דיינען נאַמען צו עהרפֿירכטען! לאַס עס דאָך דיינעס דיענער הייטע
 גע-

צוית את־משה עבדך: (ח) זכר-
 נא את־הדבר אשר צוית את־
 משה עבדך לאמר אתם תמעלו
 אני אפיין אתכם בעמים:
 (ט) ושבתם אלי ושמרתם מצותי
 ועשיתם אתם אם־יהיה נדחכם
 בקצה השמים משם אקבצם
 ורבואתים אל־המקום אשר
 בחרתי לשכן את־שמי שם:
 (י) והם עבדיך ועמך אשר פֿדית
 בכחה הגדול ובידך החזקה:
 (יא) אנא אדני תהי נא אזנך־
 קשבת אל־תפלת עבדך ואל־
 תפלת עבדיך החפצים ליראה
 את־שמי והצליחה נא לעבדך

והביאותים קרי היום

ר ש י

ל' השתה כאו (דניאל ו') חנולא לז ענדת וכן חנרו מנחם: (ט) אס יהיה נדחכם.
 בענין שנאמר אס יהיה נדחך וגו' (דברים ל'): (יא) אנא ה' תהי נא אזנך קשבת. בחמלת
 תפלתו אחר לשון זה של תחנון וכן לאחר תפלתו: לעבדך היום וגו'. כך היה מתפלל על
 עלמו

ב א ו ר

נאות וענינם אחד, עכ"ל. (ח) זכר, הפסוק הזה מחובר עם הנא, וכוונת
 שיהיה היא, הנה אתה גזרת אומר, כי אנחנו נאעול נך, חפין אותנו בעמים, והיעוד
 הזה כבר קימת, אולם הלוא גם הנטחת להשיב את נדחינו אס נשוב אליך, וא"כ ראוי לך
 לקיים גם הנטחה הזאת. אחס חמעלו, כל המעתיקים תרגמו בדרך התנאי (נן איהר ח. ז.
 יי), ויחכן ג"כ שהוא בדרך ההחלטה, כי כן אמר משה אים אלהים: כי ידעתי אחרי מותי
 כי השחז תחיתון וגומר (דברים ל"ז כ"ט). (י) והם, לדעת ידידי המכס המתרגם
 הו"ו מוסיף על הקודם, כלימר הנה עתה בלבנ חמים שנים אליך, על כן מלבד הנטחתך
 למשה

חרגום אשכנזי

בעלינגען, אונד גיב איהם בארמהערציגקייט, פֿאַר דיע= זעם מאַננע, (דען קעניגע). דען, איך וואַר מונדשענקע דעם קעניג'ס.

ב (א) עם געשאה, אים מאַ= נאטהע ניסן, אים צוואַנציגסטען רעגירונגסיאה= רעדעם קאַניגס ארהחשסחא, אַלס דיעזער, וויין פֿאַר זיך האַטטע; איך נאַהם דען וויין, אונד גאַב איהן דעם קעניגע הין; אונד דאַ איך איהם ניע מיספֿאַליג וואַר, (ב) זאָ שפראַך דער קעניג צו מיר: וואַרום איזט דיין אויסזעהען

נחמיה א ב

הַיּוֹם וַתְּנִיחַוּ לְרַחֲמִים לְפָנַי הָאִישׁ הַזֶּה וַאֲנִי הָיִיתִי מִשְׁקָה לְמֶלֶךְ:

ב (א) וַיְהִי וּבְהַדָּשׁ נִיסָן שְׁנַת עֶשְׂרִים לְאַרְחֻשְׁחָא הַמֶּלֶךְ יִין לְפָנָיו וַאֲשָׂא אֶת־הַיִּין וַאֲחַנָּה לְמֶלֶךְ וּלְאַדְהֵייתִי רַע לְפָנָיו: (ב) וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ: מַדּוּעַ פָּנֶיךָ רָעִים וְאַתָּה אֵינְךָ חוֹלָה אֵין זֶה כִּי־אִם רַע לָב

ואירא וְשַׁלְעָט, דוא ביזט דאָךְ נִכְט קראַנק? דיעזעס איזט געוויס נִכְטס אַלס הערצענס= קומ=

ר ש י

עלמו: לפני האיש הזה. לפני המלך: משקה. כמו (בראשית מ') משקה למלך מכרים וזה שפרשתי למעלה (עזרא ג') בדברי רבותינו המרשחא הוא נחמיה:

ב (א) לארחחשסחא. הוא דרוש ועל שם המלכות נקרא כך: יין לפניו. הביאו יין לפני המלך במלך: ואשא את היין. ואנני נשאתי את כוס היין ונתחיה למלך וכך הוא המנהג שהמביא יין במלך אינו נושא ונותנו למלך אבל שר המשקים מקבל כוס היין מיד המביא והוא נושא ונותנו למלך: ולא הייתי רע לפניו. ואני לא הייתי רגיל לפיזר רע לפניו ברוע פנים כי אם שמח וטוב לב ועתה הייתי זועף ברוע פנים: (ב) ואתה אינך חולה. והרי אין אתה חולה: אין זה. אין המעשה הזה כי אם רוע לב שיש בלבבך עלי להמיתני

צמס

ב א ו ר

למשה ראוי לך לחדש ימיהם מהסנה כי ענדך ועמך הם וגומר וכן מתורגם. (יא) היום, נראה כי התפלה הייתה באותו יום אשר נתן על לבו לדבר אל המלך, אם ימלא מקום לזה, והתפלל אל ה', אשר לו נתכנו עלילות לסגב הדבר. ואני הייתי, לפי שנתפלחו אמר לפני האיש הזה, ולא נשא שמו על שפתיו, לפיכך לריך להודיע לקורא שהוא היה משקה למלך, והאיש הזה הוא המלך.

ב (א) יין לפניו, נבית משתה מלכים ושירים יש שלחן מיוחד לכלי המשקה והכוסות (קרעדענן), ושר המשקה נוטל משם הכוס ונותן ליד המלך או השר. ולא הייתי, הנכון בדעת הראב"ע שפיר כי חפץ שרותי, והענין לא הייתי רע רק טוב לפניו ודרך לשון עברי לדבר בשלילה במקום החיוב כמו ובהמתם לא ימעיע (ההלים ק"ז ל"ח), שענינו ירבה, וכן אשר לא נוייתי (דברים י"ג ג'), ששעורו אשר נוייתי שלא לעשות, וכאן הוא ג"כ מדרך המוסר והענוה שיאמר רק שלא היה רע בעיניו ויובן החיוב מן השלילה, ויען כי המלך הטע עליו חסד תמיד ועתה דבר אחר קשות ואמר אין זאת כ"א רע לב פחד מאוד כי אין לך נוקם ונוטר יותר מאובב הנהפך לשונא, וכן דעת ידידי החכם בחרגומו כי הוא מענין טוב לפני אלהים (קהלת ז' כ"ו), ויביא פסוק ה' דלקמן ואם ייטב ענדך לפניך לעד; אולם בפירושו ובהמשך הכתובים עיין בדבריו שאניא בפסוק הנא כי לפיהם מתורגם. (ב) רע לב, מחשבה רעה

כי